UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM

Ukrainian Museum-Archives of Cleveland
Displaced Persons Camp Periodicals Collection

Item in Public Domain or an Orphan Work:

The United States Holocaust Memorial Museum Library respects the copyright and intellectual property rights associated with the materials in its collection. According to the Library's knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work--or if you know who does--please contact the USHMM Library by phone at 202-479-9717, or by email at reference@ushmm.org.

Also available via libraria.ua.

140.-

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕМІҐРАЦІЙНИЙ СОЮЗ
УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

СТУДЕНТСЬКИЙ ЗБІРНИК

Ч. I

УКРАЇНСЬКИЙ
Ь. 1752
МУЗЕЙ-АРХІВ

МЮНХЕН
1947

З М І С Т

ст.

I. x x x Передмова III

2. Евген Перейма: Кількість і розміщення українського студентства на чужині I

3. І. Пашківський: Студійні проблеми студентства на еміґрації: 8

4. В. Іващук: Українські академічні вечори у Мюнхені. I6

5. x x x Діяльність Комісії Допомоги Українському Студентству за адміністраційний рік I945/46 20

6. В. Маркусь: Два роки праці українського студентства на міжнародньому відтинку 25

П Е Р Е Д М О В А

Думка про видання "Студентського Збірника", який обіймав би статті про студентське життя на еміґрації, зродилася пів року тому. Автори поміщених статтей були переконані, що поява "Збірника" є потребою наших днів. Приступаючи до цього діла, вони поставили собі три цілі, які має сповнити наше видання : інформувати громадянство про студентство, опрацювати матеріяли для майбутнього історика українського високого шкільництва і вкінці дати висновки і вказівки для майбутньої праці нашого студентства.

Наше громадянство цікавиться життям і працею студентства; однак його не інформують систематично і докладно про академічну молодь. В кожному випадку воно не має повного образу про ті справи. Завданням "Студентського Збірника" є хочби частинно доповнити цей брак. Наше видання відзначає крім того закінчення дволітнього побуту студентства на новій еміґрації. В наших змінливих часах дволіття є довгим і багатим в події, переміни і перспективи періодом. Воно позволяє на те, щоби зібрати висліди дотеперішньої праці і поробити частинні висновки та набрати досвіду.

Наша скитальщина, що душиться в атмосфері непевности і провізорії, не сприяє континууванню культурних надбань і осягів. Коли ми звинемо свої кочові шатра і рушимо в дальшу мандрівку, то /маючи очі, звернені на справи побутово-ужиткові/ забудемо і залишимо в хламі таборища немало цінного. Залишимо неодного німого свідка нашого змагання і росту на заточенні. Ізгойщина є і остане частиною історії нашого народу. Тому другим завданням "Збірника" є зберегти від забуття вістки про змагання, осяги і невдачі еміґрантського студентського буднл і празника.

Наше опрацювання носить виразну печать теперішности. Автори описують події і справи на основі власного безпосереднього оглядання з близької перспективи. Коли б навіть їхні висновки не були завжди слушні, а числові дані не завжди докладні, то все ж таки ті розважання мають вартість тому, ,що відзеркалюють переконання і відчування нашого часу.

Основою для опрацювання поодиноких статтей послужили в першу чергу матеріяли Секретаріяту і Архіву Центрального Еміґраційного Союзу Українського Студентства. Сюди належать : кореспонденція з окремими студентськими товариствами, звідомлення їхніх Управ про діяльність і членство, а вкінці переведена на переломі 1946/47 спеціяльна анкета серед нашого студентства в Німеччині / завваги про неї гл. окрема стаття в "Збірнику" /. Числові дані не претендують на беззастережну докладність : обчислення відбувалися різночасно, не обняли всіх студентів, а в окремих випадках деякі студенти були зачислені подвійно / в двох університетських містах /.

В нашій літературі маємо небагато праць про студентське життя; а й то, що є, трактують проблеми у формі споминів /прим. "Над синім Дунаєм" - Альманах про Академічне Товариство "Січ" у Відні/. Наш "Збірник" мусів починати від початку і творити своє власне мірило для оцінки явищ. Автори свідомі того, що їхній першочин є скромний; вони одначе вірять, що наступні томики "Студентського Збірника" будуть краще і повніше опрацьовані. Можна сподіватися, що в дальших виданнях будуть описані студентські діла минулих, а в першій мірі воєнних років.

Евген Перейма

КІЛЬКІСТЬ І РОЗМІЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА НА ЧУЖИНІ.

Друга окупація українських земель большевицькою Росією, що закінчилася у висліді другої світової війни в 1944 році, довела до еміґрування поруч зі старшим громадянством великої кількости студентства. Не місце тут досліджувати причини цеї еміґрації. В загальному, мотиви, що спонукали наше студентство, покинути рідній край, є ті самі, що змусили еміґрувати старше громадянство. Більшість вибрала втечу, як охорону перед большевицьким терором і гнетом. Студентство виявило після звільнення України від совєтської влади свої протибольшевицькі переконання. Після поновного повороту совєтської окупації, тим, що були активно заанґажовані в національнім визвольнім русі, грозила безпосередня небезпека тяжких знущань, а навіть - смерть. Для багатьох дальший побут на Україні був однозначний з нехибною загибіллю. Це в першу чергу відноситься до тої молоді з Придніпрянщини, що виявила себе протисовєтською.

Винищування української інтеліґенції продовж совєтського панування на Україні було мотивом, що наказав частині українського студентства покинути Рідний Край. Одначе те студентство тільки тому рішилося на цей крок, що уважало, що еміґрація довго не потриває і що зі зміною політичних відносин на Україні буде дана можливість повернутися на рідні землі. Деякі вірили в скорий конфлікт між союзниками і деякі відсували його на недалекий час після закінчення війни 1945 р. В кожнім разі всі були переконані, що еміґрація буде недовготривалою.

Наступ совєтських військ, що зустрівся з західніми аліянтами посеред Німеччини, змусив українську еміґрацію, шукати захисту в трьох західніх зонах б. Райху. Головна хвиля еміґрації попливла до південної Німеччини і західньої Австрії. Тут опинилася і переважна частина нашого студентства.

Перші місяці після капітуляції Німеччини /травень 1945/ були особливо прикрим часом для нашої суспільности. Репатріяція, непевність завтрішнього дня, неокреслене правне становище і татарські вісті затроювали настрої. Для студентства ці місяці були тим прикріші, що не було виглядів на продовження студій. Рішенням військової влади всі німецькі школи в тому і університети були закриті, і спочатку було, взагалі, невідомо, чи і коли почнуть науку. Щойно під кінець 1945 року деякі університети почали оголошувати вписи. Перші відкриті університети /Інсбрук в Австрії і Ерлянґен в Баварії/ притягнули відразу поважну кількість наших студентів; коло 200 осіб в кожному осередку. До обох університетів кинулися головно студенти, заавансовані в студіях. Університетські власті відносилися спочатку до, несподіваного для них, великого напливу чужинецьких студентів доволі неприхильно. Тут треба зазначити, що на терені західніх зон Німеччини опинилося багато студентів - особливо зі Східньої і Середньої Европи. Крім українців була тут також політична еміґрація балтійсь-

ких країн,а дальше поляків,балканців і жидів. Їхні студенти також виявили бажання студіювати в німецьких високих школах. Військова управа видала однак рішення,на основі якого німецькі високі школи повинні були прийняти студентів чужинців числом 10% від загального числа студентів цих шкіл. Тим способом уможливлено студії й українським студентам. В деяких університетах /особливо в англійській зоні/ прийняття було до деякої міри залежне від Військової Управи (Military Governement) і від відповідних урядів УНРРА,и.

В перших місяцях після допущення чужинецьких студентів ані німецькі власті,ані аліянтські установи не робили труднощів у справі прийняття студентів. Щойно після трьох семестрів /приблизно кінець 1946/ можливість прийняття була доволі обмежена і утруднена ,зокрема з огляду на помітне переповнення високих шкіл.

Уже з попереднього можна здогадуватися,що територіяльне розміщення нашого студентства було дуже нерівномірне. Найбільше студентське скупчення було в Південній Німеччині й Австрії,найменше в Північній і Західній Німеччині. У Східній Німеччині,Відні і Чехії,які опинилися під совєтською окупацією,залишилися тільки нечисленні одиниці з-посеред нашого студентства.

Найбільша кількість студентів згуртувалася в столиці Баварії - Мюнхені. На це склалося багато причин. Зараз же після капітуляції повстало в Мюнхені і в околиці багато таборів т.зв. DP (displaced persons - camps), що знаходилися під опікою УНРРА,и. В тих таборах знайшло пристановище багато студентів. В Мюнхені найскорше зорганізувалися українські громадянські установи /громадянське представництво т. зв. Комітет,Український Червоний Хрест,потім - Санітарно-Харитативна Служба,парафії Українських Католицької і Православної Церков,Апостольська Візитатура Української Католицької Церкви і Православне Епископство та інші. Вкінці кілька німецьких високих шкіл,що мали бути невдовзі відкриті, притягали наших студентів,навіть,подальших околиць до Мюнхену. Сюди належить університет з 7 факультетами,Політехніка,Академія Мистецтв,Консерваторія і інші. Великі надії в'язали наші й інші чужинецькі студенти з університетом УНРРА (UNRRA-University). Його створено заходами і старанням чужинецьких професорів і студентів при видатній допомозі /головно харчовій і мешкальній/ американських військових властей,а в першій мірі - УНРРА,и. Його ціллю було: дати змогу,студіювати кільканадцятьом сотням чужинецьких студентів, що опинилися в Південній Німеччині. УНРРА-Університет охоплював факультети університетського і технічного типу. Професорський склад походив з університетів балтійських країн, українських високих шкіл і деяких балканських університетів. Університет УНРРА продовжував свою діяльність від осени 1945 до весни 1947. Причиною розв'язання цього університету було з одної сторони перервання допомоги від американських властей і установ,а з другої - неможливість правного заснування під новою назвою.

Вкінці Мюнхен став осідком українських шкіл. Сюди перенесено з Праги /чеської/ Український Вільний Університет. Він відновив свою працю ранньою весною 1946 року. Трохи раніше

розпочав виклади Український Технічно-Господарський Інститут на своїх факультетах і відділах: ветеринарійнім і агрономічно-лісовім. УТГІ має свій осідок,ректорат,адміністрацію і Секретаріят в Реґенсбурґу. Новостворена на початку 1946 року Українська Висока Економічна Школа дає змогу нашим студентам вивчати економічні науки,головно - в обсягу і напрямі торговельних шкіл. Студентство Мюнхену почало організуватися дуже рано. Перші початки сягають місяця липня 1945. Невелике числом студентське товариство,яке вже існувало тут в часі війни,не відновило своєї діяльности і не дало ініціятиви для творення нового. Треба було починати від нового. Ініціятива творення Української Студентської Громади в Мюнхені вийшла від невеликого гурта одиниць,що перші свої сходини відбували з ініціятиви тодішнього "Референта для студентства" при Комітеті в Мюнхені.Дра Залуцького Романа. Заснування У.С.Г. в Мюнхені відбулося при кінці серпня 1925. Американська влада віддала для студентів і політичних в'язнів німецьких концентраційних тбаорів частину шкільного будинку на Рамерсдорфі. В Мюнхені мали місце перші почини організування студентської Централі. /Створення Тимчасового Всестудентського Ініціятивного Комітету,З'їзд 24 і 25 грудня 1945,де покликано до діяння Центральний Еміґраційний Союз Українського Студентства/. Осідок Секретаріяту ЦЕСУС-а є в Мюнхені. Тут відбувся другий З'їзд ЦЕСУС-а в липні 1924. В студентськім середовищі Мюнхена почали родитися критика і дія в напрямі ревізії відносин на студентському форумі. Попередня студентська Централя - Центральний Союз Українського Студентства /ЦеСУС/,якого голова на грудневім З'їзді 1945 запротестував проти переступлення компетенцій того ж З'їзду, мала серед мюнхенського студентства прихильників.Їхні переконання виявилися в ряді полемічних публікацій. Спір у студентській громаді,про який докладніше звітувати тут не будемо,довів до створення окремого професійного товариства "Січ". На мюнхенському терені прийшло до відновлення Товариства Українських Студентів-Католиків "Обнова".Мюнхенський осередок,так із причини великого числа студентів,як і великого вибору шкіл /також українських/,осідку ЦЕСУС-а і т. п. мав перевагу над іншими університетськими містами.

Розміщення українського студентства на мюнхенських школах виглядає ось-як:

Назва школи	квітень 1946	квітень 1947
УВУ	ок. 140	278
УТГІ	301	390
УВЕШ	191	241
Прав. Академія	-	ок. 60
УНРРА-Університет	ок. 600	-
Німецький Університет	ок. 250	460
Нім. Політехніка	ок. 60	90
Академія Мистецтв		5
Консерваторія		10

Наведені числові дані не зовсім докладні. Зоврема ж дані за квітень 1946 можуть бути неточні. Цифри походять з архіву У.С.Г.- Мюнхен. Частина українських студентів,що ходи-

ла самопас і не належала до У.С.Г.- Мюнхен,не охоплена цею статистикою. Подруге в перших місяцях /жовтень 1945 до квітня 1946/ існував пливкий стан: велика кількість університетів і можливість вибору після вподоби утруднювали рішення щодо місця студій та факультету. Було чимало студентів, що, вніоши прохання до двох або трьох високих шкіл,фіґурували в двох студентських товариствах. В мюнхені стрічаємо втім часі цікавий тип студента,що був водночас записаний в одній із українських шкіл і в німецькім університеті,а крім того - в університеті УНРРА задля харчової допомоги. Одначе з бігом часу такі "подвійні" студенти стають щораз рідшим явищем;прийняті на університет,осідають в одному місці і продовжують студії. В Мюнхені стрічаємо ще одне явище: деякі студенти, не діждавшися прийняття у Мюнхені,переїжджають до інших університетів. Зокрема після розвязання університету - УНРРА деяка частина його студентів /м.ін. техніки/ виїжджає до інших високих шкіл. З другої сторони росте кількість студентів в українських високих школах. Поперше студенти економічного факультету університету УНРРА переносяться на економічний відділ правничого факультету УВУ. Сармацевти з університету УНРРА майже всі перенеслися до новоствореного фармацевтичного факультету УТГІ в Мюнхені /м.ін. також деякі студенти-неукраїнці/. Подруге до українських шкіл вступають молоді абітурієнти українських гімназій і матуральних курсів. Прийняття до німецьких шкіл у літньому семестрі 1947 було практично унеможливлене,головно з огляду на брак місць. Тут слід підкреслити великі старання одного українського професора так перед німецькими високошкільними властями як і в Баварськім Міністерстві Освіти.

Другим щодо скупчення осередком в американській зоні був Ерлянґен. Як уже згадано,тамошній університет відчинив перший брами для студіюючої молоді. Наука в ньому почалася в січні 1946. Там прийнято відразу стокільканадцять українців. Великі заслуги в тому напрямі мають наші професори, що реактивували допомогову установу "Комісію Допомоги Українському Студентству" у Фюрті. Вони ще в осени 1945 інтервеніювали в університетських властях і в великій мірі причинилися до прийняття поважної кількости нашого студентства на ерлянґенський університет. Число студентів постійно росло.

Січень 1946	- 123	Квітень 1947	- 225

В перших місяцях чужинецькі студенти (DP), /а втім значна частина українських/ користали зі спорої допомоги УНРРА у формі вигідних мешкань в студентському домі і з високоякісного харчу. Пізніше ця допомога перервалася.

Аналогічні житлові умовини існували і в Гайдельберґу. Ще перед відкриттям університету студентство організувалося в поблизькім DP-таборі в Мангаймі. З відкриттям університету наші студенти мешкали в студентському домі,яким опікувалася УНРРА.

Квітень 1946	- 37	Квітень 1947	- 45

Університет у Франкфурті прийняв на свої факультети 103 українських студентів. Кілька українських таборів в околиці

дали вже давніше захист для наших студентів /Ашафенбурґ, Майнц, Кастель і ін./

Квітень 1946 - 35 Квітень 1947 - 103

В інших високих школах американської зони Німеччини студіювало українців:

	Квітень 1946	Квітень 1947
Ґіссен /ветер/	2	17
Штутґарт /техн./	-	11
Вюрцбурґ	5	7
Марбурґ	7	8
Діллінґен	-	70
Карлсруге /техн./	3	50
Дармштадт /техн./	6	17

Великий зріст числа студентів у Діллінґені треба пояснювати перенесенням табору з Авґсбурґа до Діллінґену. В Діллінґені існує теологічно-філософічна висока школа з відділом медицини /нижчі семестри/. В Гіршберґу /Гор. Баварія/ створено в 1946 році Грко-Католицьку Богословську Академію. Число студентів виносило 60.

Реґенсбурґ став осідком Українського Технічно-Господарського Інституту, що розпочав там праці вже восени 1945 року. Декілька студентів студіювало в місцевій німецькій теологічно-філософічній високій школі. Від зимового семестру 1946/47 існував там також математично-геодезійний факультет, що номінально є факультетом українського університету в Авґсбурзі.

	Квітень 1946	Квітень 1947
УТГІ	127	144
Теол.-філ.факул.	-	10
Матем.-геод.фак.	-	33

Студенти мешкають в місцевому DP-таборі і приватно. В Авґсбурзі існує Філія Українського Вільного Університету в Мюнхені. Крім того існує новозаснований Український Університет. До тамошньої Студентської Громади належать студенти з "інших високих шкіл" т. зв. "мовознавчі курси".

	Квітень 1946	Квітень 1947
УВУ-Філія	73	42
У.У.		12
інші вис.школи		32

У французькій зоні Німеччини спочатку було мало студентів. Тільки пізніше почали туди напливати наші студенти. Ставлення університетських властей особливо у Фрайбурзі було прихильне. Також і допомога з боку УНРРА у тому місці була чимала. Не зважаючи на те, число наших студентів не зросло так, як того треба б сподіватися.

	Квітень 1946	Квітень 1947
Фрайбурґ	27	32
Тюбіцґен	22	22
Майнц	-	-

На університетах англійської зони Німеччини число українських студентів було в порівнянні з загалом нашого студентства в Німеччини невелике. Причиною цього було те,що в час капітуляції більшість його була в Південній Німеччині.Подруге - опіка УНРРА в американській зоні була видатніша і це тримало студентів на Півдні. Умови прийняття чужинецьких студентів в англійській зоні були мабуть трудніші ніж в американській; головно УНРРА мішалася некорисно в справи прийняття.

	Квітень 1946	Квітень 1947
Бонн	12	24
Ґеттінґен	25	46
Мюнстер	-	6
Бравншвайґ /техн./	10	15
Ганновер	37	38
Гамбурґ	-	4
Кіль	-	25
Аахен /техн./	-	2
Кельн	-	5
Дюсельдорф /акад.мист./	-	5
Клявсталь /гірн.школа/	-	10

В більшості випадків наші студенти користали з деякої допомоги УНРРА /мешкали в таборах,харчева допомога - Ганновер, Ґеттінґен,або в студ. домах разом із іншими чужинецькими студентами - Бонн/. Допомога УНРРА в англійській зоні була скупіша ніж в американській і згодом харчові рації зрівняно з німецькими,що були дуже низькі.

В Австрії наші студенти були розміщені на високих школах чотирьох осередків - Інсбрук,Ґрац,Зальцбурґ і Відень.

	Квітень 1946	Квітень 1947
Інсбрук	246	244
Ґрац	-	50
Зальцбурґ	-	50
Відень	-	-

Перед 1945 роком в Інсбруку студіювало небагато наших студентів. Було тут студентське товариство,що належало разом із іншими до Націоналістичної Організації Українського Студентства в Німеччині /НОУС/. Після капітуляції студенти,що під натиском фронту знайшлися в Зах. Австрії,поспішили продовжати студії в Інсбруцькім університеті. Це були студенти з Віденського університету,а також студенти з львівських шкіл. Студентство Інсбрука почало вже кілька тижнів після травня 1945 організуватися і створило товариство "Українське Студентське Об'єднання Австрії". Пізніше змінило свою назву на "Українське Студентське Об'єднання Інсбрука". Поза Мюнхеном

це був перший осередок відновленого студентського згуртування після війни. Тут видно перші студентські публікації.

Високі школи Грацу /університет,політехніка/ бачили в своїх мурах наших студентів продовж останнього півстоліття. Тамошня УАТ "Січ" має за собою гарну традицію. Про теперішніх студентів Грацу не маємо жодних офіційних відомостей. Приватною дорогою дійшли до нас вістки,що там мабуть студіює коло 100 студентів.

Зальцбург: В тамошнім університеті і музичній школі студіює в літнім семестрі 50 студентів. Вони мешкають в таборах УНРРА. З огляду на брак допомогової організації,матеріяльне положення студентства трудне.

У Відні студіювало в часі війни до 280 студентів.Внаслідок воєнних подій,більшість покинула Відень і розбрилася по інших університетах /головно в Інсбрук та по Баварії/. До тих студентів,що залишилися у Відні,прибули нові. Числових даних немає. Українське студентство в Бельгії студіює від двох десятків літ в Лювені. Цей католицький університет виховав уже старе число наших інтелектуалів. Тепер перебуває там 24-ьох наших студентів. Вони в більшості користають із підмоги чужинецьких католицьких організацій та опіки наших громадянських установ.

Париж став єдиним осередком нашого студентства у Франції. Покищо студіює там 15 осіб.

Завдяки ситпендіям католицьких кругів Еспанії,вдалося вислати тридцять студентів на університет в Мадриді. Вони походять в більшості з табору полонених вояків І. Української Дивізії "Галичина" в Ріміні. Зараз таки,прибувши до Мадриду, вони оснували студентське товариство. Українське студентство у Швайцарії обмежується тільки до Берна,де перебуває одинадцять осіб.

Щодо Італії,то коло 35 студентів студіює в Римі на високих італійських школах

Ріміні: В таборі полонених українських вояків в Ріміні /Італія/ створено вже в літі 1945 року окреме студентське товариство. Члени товариства в числі 212 осіб,не маючи змоги студіювати,не тратили звязку з наукою і брали участь у різних курсах /технічних,торговельних,чужих мов/. Невелике число студентів вдалося вислати звідтам до Мадриду і Риму.Позатим студенти працювали в культурно-освітніх організаціях табору.

Про інші осередки українського студентства не маємо певних відомостей. Це здебільша невеликі гуртки,розкинені по світі в нашім еміґраційнім заточенні. Кількох наших студентів є в Голяндії,кількох - в Англії /Лондон і Единбург/,двох-трьох в Стокгольмі.

В Північній Америці /США і Канада/ студіює кільканадцять десятків студентів українців,або українців походженням.Крім спорадичних приватних знакомств,контакту з ними не нав'язано. Вони щойно в початках свойого організування.

В Південній Америці в Буенос Айрес створено останньо студентське товариство. Воно начислює покищо ок. 10 осіб.

Збираючи повищі думки,приходимо до очевидного висновку,що переважна частина українського студентства на еміґрації перебуває тепер на терені Німеччини й Австрії. Думаємо,одначе, що вже в недалекому часі разом із переселенням еміґрації на нові землі,чимала частина студентів покине дотеперішнє місце студій і перенесеться до високих шкіл на тих нових землях.

І. Пашківський

СТУДІЙНІ ПРОБЛЕМИ СТУДЕНТСТВА НА ЕМІҐРАЦІЇ.

Склад студентів на еміґрації після 1945 року є дуже різнородний під всяким оглядом. В першій мірі під оглядом походження з різних шкільних систем,під оглядом віку,приготування до студій у високій школі і т.п. Темою нашої статті є: розглянути ці особливості,очевидно наскільки позволять нам матеріяли,якими розпоряджаємо. Переведена анкета ЦЕСУС-а при кінці 1946 року не обняла всього нашого студентства на еміґрації; вона мусіла обмежитися до студентства Німеччини і Австрії /тільки Інсбрук/. Одначе навіть із цих двох країн отримали ми від Студентських Громад анкети від приблизно 60-70% їхніх членів. Вкінці дані,подавані поодинокими студентами не завжди були докладні. З того огляду наші наступні розважання не можуть претендувати на безумовну точність.

Ми хочемо крім того розглянути справу розподілу нашого студентства по факультетах,знайти причини такого розподілу і передбачити перспективи на майбутнє.

Підчас другої світової війни студіювало на високих школах Німеччини розмірно небагато наших студентів. Таких,що продовжували свої студії ще з-перед 1939 року,не було більше як пів сотні. Після окупації Польщі Німеччиною і СССР,кількасот наших студентів з Галичини,Волині,Закарпаття а потім з Буковини опинилися на теренах,що були поза засягом влади Совєтів. Деякій частині вдалося продовжувати науку на високих школах Німеччини. Спочатку не було перешкод для прийняття до німецьких шкіл. Більшою проблемою,натомісць,були можливості удержання підчас студій. Навіть ті,яких прийнято до шкіл,мусіли шукати собі побічного заробітку. Значну допомогу давала вже тоді "Комісія Допомоги Українському студентству". Після 1941 року вийшов розпорядок Міністерства Освіти в Берліні,що забороняв приймати українців до шкіл. Внесені після 1941 року,прохання міністерство не полагоджувало з правила відмінно.

В 1944 році,після відвороту німців зі Сходу,прийнято до високих шкіл кількадесят наших студентів. В загальному студіювали студенти в таких містах: Берлін 1942 - III студ.; Відень 1944 - 285; Ґрац - коло 60; Інсбрук 1944 - 9; Ляйпціґ 1944/45 - 24; Прага 1944 /членів УАГ/ - 135; Дрезден 1944 - 9; Бресляв 1944 - 44; Мюнхен 1944 - 7; Данціґ 1944/45 - 23 студ.

При наближенні совєтських військ студенти покинули загрожені міста і подалися на Захід. Після однорічної перерви вони мали змогу - далі студіювати в Західній Німеччині. Вони творять окрему ґрупу серед студентства на еміґрації. Це переважно студенти,що розпочали свою науку перед 1939 роком,або щонайменше мають закінчену середню школу перед війною. Вони є краще приготовані до студій. Кількалітня присутність в німецькій школі дала їм змогу краще опанувати мову і відчути університетську атмосферу.

Друга ґрупа - це студенти з львівських високих шкіл, які після перерви 1941/42 отворили свої брами і навчали від 1942 до 1944. Про кількість студентів львівських шкіл /членів ОПУС-а/ подає відомість М. Кор. в "Студентському Шляху" ч. 12, 1946, ст.8:

Висока школа:	Студентів:
Медичний Інститут	1355
Політехніка	441
Ветеринарійний Інститут	194
Лісова Інженерія	184
Фармацевтичний Інститут	182
Агрономічний Інститут	121
Разом	2477

Ми не можемо, нажаль, подати даних, скільки студентів покинуло Львів, а скільки з них продовжає студії на еміґрації. В кожному випадку число тих останніх перевищає кількість студентів, що студіювали до того часу в Німеччині. Наукова пристосібленість львівських студентів різна. Були між ними такі, що вже студіювали перед війною, але мабуть переважали студенти, що вступили до університету після 1939 року.

Середньошкільні реформи в Польщі і розгардіяш, який внесли на Західніх Українських Землях совєтські десятирічки, відбилися некорисно на приготуванні ґімназистів до студій у високій школі. Браки систематичного середньошкільного навчання далися дошкульно відчути в університетських студіях. Опинившися в нових побутових обставинах і в чужинецькій високій школі, натрапляли ці студенти на труднощі, яких не далося швидко усунути. Особливо в ділянці гуманістичних наук треба було студентам положити багато праці і доброї волі, щоб надігнати те, чого не дали попередні студії.

Третьою ґрупою були студенти, що до того часу ще взагалі не були у високій школі. Сюди належать ті, яким воєнні події унеможливили студії. Але таких розмірно небагато. Натомісць значно численніші ті, які закінчили середню школу в останніх трьох-чотирьох роках. Деякі з них зложили іспити зрілости в останніх місяцях побуту на рідніх землях. Решта ж закінчила таборові ґімназії чи матуральні курси в роках 1945 - 1947. Як подає Освітній Відділ ЦПУЕ на терені західніх зон Німеччини /без французької зони/ і Австрії було: гуманістичних ґімназій 9, реальних ґімназій 14, інших ґімназій 3. Крім того було чимало матуральних курсів, як: при УТГІ в Реґенсбурзі, при УВЕШ в Мюнхені і т.д. Очевидно, що рівень тих середніх шкіл був дуже різний, залежно від забезпечення підручниками, педагогічного складу, програми, часу тривання науки чи курсу і т. п. Без сумніву інтелектуальний рівень абсольвентів був значно нижчий від абсольвентів з-перед 1939 року. Незнання клясичної культури і клясичної філології утруднювало університетські студії. /Український Вільний Університет мусів уряджувати курс латини для студентів своїх філософічного і правничого факультетів/. Про чисельність цеї, наймолодшої віком, ґрупи високошкільної молоді не маємо повних даних. Освітній Відділ ЦПУЕ не розпоряджається числовим матеріялом про абсольвентів середніх шкіл. В загальному можна, однак, прийняти, що більшість студентів перших двох-трьох семестрів походить із тих таборових ґімназій і курсів.

Окрему нечисленну групу творять студенти,які вже студіювали в високих школах Наддніпрянщини перед 1941 роком. Вони по більшій части заавансовані у своїх студіях і за пройдений час встигли перебороти труднощі,які їм справляла чужинецька школа. Молодих студентів - уродженців Наддніпрянщини,що покінчили свою середню освіту в таборових гімназіях,можна здебільшого зачислити під кожним оглядом до описаної вже третьої групи.

Вік нашого студентства на еміґрації дуже неодночасний.Він у загальному вищий від віку студентів за нормальних часів.На це зложилося багато причин,яких корінь лежить у воєнних обставинах. Воєнні події,що перекотилися три рази по наших землях,привели до замкнення університетів на Україні. Воєнні злидні,військова служба,праця у воєннім промислі,побут у концентраційнім таборі забрали - не менш,як половині наших студентів - два-три,а то й більше років студійного часу. Це явище властиве не тільки українському студентству. Таке саме опізнення в студіях переживає і студентська молодь европейських країн,а також і тих позаевропейських,які були втягнені у другу світову війну.

Про вікову структуру нашого студентства дадуть нам уявлення наступні числа. Нам вдалося роздобути відносні дані загального числа 1133 студентів:

Роки:	число студентів:
1900 - 1910	73
1911 - 1915	131
1916 - 1920	245
1921	101
1922	113
1923	99
1924	112
1925	113
1926	70
1927	47
1928	26
1929	3
	1133

Неоднакове приготування до студій,різний інтелектуальний рівень з одного боку і велика різниця віку нашого студентства - з другого є причиною різних недомагань студентського життя наших днів. Одна і друга причина впливають на скалю заінтересувань,реаґування на зовнішні явища та громадянське і товариське вироблення поодиноких студентських груп. Така різнородність була одною з тяжких перешкод для формування академічного стану з його цілями,атмосферою і стилем праці. Було трудно знайти спільну плятформу,на якій могли б співтворити поодинокі групи і програму,яка б потрапила їх зацікавити у спільнім ділі. Очевидно,що довший побут на одному місці за верстатом праці і в хвилинах розваги тих студентів,які донедавна були собі незнакомі,привів до деяких корисних змін в студентськім громадянстві.

Після тих вступних завваг про загальне приготування до студій,перейдемо до головного предмету цеї статті,а саме до розподілу нашого студентства на окремі науки. Вибір студій залежить від багатьох мотивів,якими кермуються абсольвенти середньої школи. Згадати б такі,як замилування до даного предмету,користолюбні мотиви,наслідування других і т.п. Крім того сюди входять в гру також об'єктивні дані: матеріяльні можливості студента,а вкінці державна студійна політика. Справа вибору звання в нас представлялася залежно від державної приналежности різно. В советах найбільший вплив на вибір звання мала державна влада. Вибір студій відбувався в границях,закреслених потребами державного плянування та потребами господарки й адміністрації. Система державних стипендій, полекші і заохоти разом з модифікуванням державою індивідуальних перспектив вже сама по собі впливала рішаючо на вибір студій. Корисність і повага звання залежала від державного рішення,а в меншій мірі від признання з боку суспільности. А державне рішення було звичайно обумовлене кожночасною потребою і вимогою вимудурованого господарчого - суспільного пляну.

На Українських Землях поза советами /головно під Польщею/ вибір студій був залежний від інших даних. Високе шкільництво було під виключним керівництвом державної адміністрації. При прийнятті до університетів вона фаворизувала петентів польської національности й не допускала студентів т.зв. "національних меншин". В подібнім положенні находилися українські студенти в Румунії і частинно в Чехословаччині. Уряди й адміністрація тих держав кермувалися політикою національної ексклюзивности,м. ін. в обсаджуванні державних і самоврядних становищ. "Національні меншини" були трактовані по мачушиному. З огляду на те,вигляди на здобуття праці після закінчення студій були сумнівні. Та непевність мала також вплив на вибір студій. Вибір був часто прпадковим,а з тим і розподіл нашого студентства по факультетах непропорціональний до потреб культурного і господарського життя нашого народу. Студенти у досить значній кількості були змушені виїжджати на заграничні студії/головно медичні фахи,а також в українські школи в Чехословаччині/. Ті що не могли оплатити дорогих заграничних шкіл,поневолі студіювали факультети,які були більш доступні для студентів-українців. Сюди зачисляємо право і предмети філософічного факультету. Такий стан існував до 1939 року. Після того фаховий склад нашого студентства на Західньо-Українських Землях змінився вже з тої причини,що так за советської,як і німецької окупації звужено факультети права і філософії,а можливості студій на медичній фаховій групі і техніці поширилися. Тяга до медичних студій прибрала форми психози,а подекуди моди. На медицину потягнули і ті,що не мали в тім напрямі ані здібностей,ані зацікавлення. Те саме явище спостерігаємо на зокородонних школах,де студіювали підчас війни наші студенти /Відень, Берлін/. Причину цеї"медичної моди" можна шукати в слідуючім: поперше,що серед нашого студентства було поширене уявлення про велику прибутковість лікарського фаху. Очевидно,що таке користолюбне наставлення притоме не тільки молодим медикам,

але й студентам інших факультетів. Подруге загально закорінився погляд про першорядність і особливу почесність медичного звання посеред інших. Уявлення про почесність медичного фаху випливає,мабуть,з переконання про доходовість лікарської практики.

Для того,щоб зорієнтуватися в розподілі студентів по факультетах і створити основу для висновків,розглянемо тут спочатку дані з літнього семестру 1946,а пізніше числа з літнього семестру 1947.

Статистика ЦЕСУС-а з дня 20.7.46. охоплює 1733 студентів, щодо яких існують дані про студійний поділ. /Гл. Вісник ч.4 за 1946./ Медицина займає перше місце посеред інших факультетів,а саме 21,4%,або 370 студентів. Фармацію студіювало тоді 112 осіб,з того половина в Мюнхені /на фармацевтичних факультетах Університету УНРРА і німецького університету.Думаємо,що найбільший контингент фармацевтів походить з Львівського Фармацевтичного Інституту у.Зубну медицину студіювала 41 особа.

Поза медичними званнями майже нарівні перше місце здобула філософія /234/ і економія /210/. Статистичні дані не дають нам образу про напрями /спеціялізацію/ філософічного факультету. Можемо тільки подати,що в УВУ - Мюнхен і Авґсбурґ - студіювало філософію кругло 100 осіб,у тім у першу чергу - стислу філософію,педагогію,мовознавство і історію /обидва останні предмети - в обсягу українознавства/. Більші групи філософів стрічаємо в Інсбруку - 44 і Ерлянґені-20.

В даних про економістів мусимо поробити кілька поправок. Поперше: треба відділити в окрему групу студентів Української Високої Економічної Школи,яких було в тім часі 83. Напрям студій у тій школі носить виразний характер торговельної школи. Друга група - це економічний відділ Українського Технічно-Господарського Інституту в Реґенсбурзі. Вона начисляє 75 студентів. Обсяг і напрям цього відділу стоїть, мабуть,посередині між програмою УВЕШ і факультетами державних наук німецьких університетів. Решта студентів записана в німецьких університетах на факультетах "державних наук".

До числа студентів-економістів,які стоять у рубриці "економія" у числі 210,треба зарахувати 51 студента,що фіґурують у рубриці "державні науки",в університетах Ерлянґен /24/ і Інсбрук /26/. В тім випадку кількість економістів збільшиться до 216.

Технічні науки займають у всіх своїх галузях друге місце безпосередньо по медицині,зглядно,рівноважаться чисельно з медициною. Статистичні дані не розрізняють,однак, розподілу студентів на поодинокі спеціяльності. Під гаслом "техніка" находиться 167 студентів,хемію студіює 46 осіб /невідомо тільки,чи в університетатах чи політехніках/,на аґрономії є 108 /з того 89 УТГІ,решта УНРРА-Університет/, лісівництву посвятилася 51 особа головно в Мюнхені. Поза тим природничі науки вивчають на німецьких університетах 49 студентів.

Ветеринарію студіюють наші студенти /78/ пополовині в УТГІ і в Гановері. На факультетах права вписано 101 студентів, з того 22 в УВУ,а решта - в Інсбруку 25,в Ерлянґені 11.

Теології посвятилося 77 осіб,які студіювали в числі 60 осіб в Богословській Академії в Ґіршберґу,12 в Інсбруку.В мистецьких школах студіювало тільки 19 осіб /статистика не розрізняє поодиноких родів мистецтва/.

Статистичні дані з 1947 року є двоякого походження. Поперше - ми будемо опиратися на даних анкетних листків, яких ми зібрали коло одної тисячі штук /в тім находяться неповні анкетні дані з Інсбрука/. Для доповнення цього образу послуговуємося іншими статистичними даними, які надіслали нам студентські товариства. Опрацьовані на основі тих двох джерел, дані покажуть, що на еміґрації в Европі находиться, згл. студіює в 1947 році 2609 студентів /в цім числі находиться 212 студентів у таборі в Ріміні, які не мали можливости студіювати/. Тому ми їх виключаємо від розсліду в наших слідуючих розважаннях.

На приблизне число студіюючих 2400 студентів перше місце займають медичні науки. Медицину студіює 430 осіб, дентистику - 67, фармацію 110. Припускаємо одначе, що ті числа є занизькі, бо частина студентів-медиків не є обнята статистикою.

Різні відділи філософічного факультету студіює біля чотириста осіб. Найбільшу частину займає властива філософія і педагогія, а саме 297 /в тім:- Мюнхен і Авґсбурґ - 145, Інсбрук - 45, Зальцбурґ - 42/. Тут треба підмітити, що в останніх двох містах числа обіймають мабуть також інші відділи філософічного факультету. Мовознавству посвятилося 68 осіб, з того 31 в Ерлянґені, 16 у Франкфурті. На журналістиці є 10 осіб.

Технічні і природничі науки заступлені численно і різнородно. Політехніку студіює коло 300 студентів, з того: відділ машинобудівництва 19, архітектуру 14, мірництво 3, електротехніку 27, про 124 брак ближчих даних. На природничо-математичнім факультеті університету було біля 200 студентів, з того: хемія 68, фізика 10, біологія 7, геологія 3; про 97 не маємо ближчих даних відносно розподілу. Аґрономічні науки вивчало 88 осіб, в тім - більшість /79/ в УТГІ у Мюнхені і Реґенсбурзі. Така сама кількість студіювала і лісівництво - 80, з тою різницею, що поза УТГІ наші студенти вчащали на лісовий факультет в німецьких школах. Ветеринарію студіювало сто студентів, з того 2/3 - в УТГІ. Теологію вибрало в загальному 74 студентів, а з того 60 - в Греко-Католицькій Духовній Академії, 9 в Інсбруку, 2 в Ерлянґені, 3 в Зальцбурзі. На праві було 179 студентів. В тім - в Українськім Вільнім Університеті в Мюнхені коло 60, в Інсбруку 61, Ерлянґен 20.

Розслідження кількости студентів економістів натрапляє на трудності. В рубриці "економія" виступає число 218 осіб, в тім 174 в Мюнхені. В останнім числі находяться в більшості студенти Української Високої Економічної Школи, і мабуть два десятки з факультету державних наук німецького університету. Державні науки /Штатсвіссеншафтен/, які мають в дійсності характер економічних наук, вивчають наші студенти в інших німецьких університетах. До загального числа студентів-економістів у рубриці "економія" треба зачислити також 45 студентів з Ерлянґену, які через непорозуміння дісталися до рубрики "державні науки". Про різницю в обсягу і напрямі студій економії в УВЕШ і УТГІ з одної сторони і в німецьких школах - з другої ми вже передтим згадували.

Невелика кількість студентів посвятилася мистецтву, а саме образотворчому мистецтву - 13 осіб, в тім 5 в Мюнхені і 5 у Дюсельдорфі; музиці і співові - 21, з того 10 в Мюнхені.

Студентів, що вибрали тіловиховання, було тільки трьох.

Порівнюючи дані з обох літ,можемо ствердити,що у фаховім розподілі студентів наступили деякі пересунення і переміни поміж поодинокими групами. Вправді,число студентів - медиків зросло в 1947 році,але в загальному займає менше місця,як у попереднім році. Зате зросла питома вага факультетів правничого і філософічного. Ця корисна переміна є вислідом таких чинників: трудність прийняття на медицину,безперспективність довголітніх медичних студій і зменшення "медичної моди",наплив нових студентів до українських високих шкіл /УВУ/.Позатим,студентство могло вибрати собі студії по своїй вподобі,тимбільше,що на позамедичні фахи прийняття було менше утруднене.

Розпоряджаємо докладнішими даними про розподіл на філософічнім факультеті. Однак,оскільки в загальному орієнтуємося,мовознавство є досить слабо заступлене. Поза високошкільними курсами перекладачів,наші студенти не виявляють зацікавлення до студій над чужими мовами. Так само журналістика знайшла собі мало адептів. Небагато студентів вивчає право в чужих школах /не вчисляємо тут правничий факультет на УВУ, який - так щодо обсягу,як і напряму правничих студій відрізняється від чужинецьких факультетів/. Можемо припускати, що в майбутньому забракне нам знавців права інших народів.

Про ролю і вагу українського високого шкільництва,як також про його вплив на фаховий розподіл студентства не можемо подати докладних відомостей,задля браку відносних даних. Коли вдасться зібрати достовірний числовий матеріял, варто виготовити на цю тему окрему статтю.

Кінчаючи наші завваги про фаховий розподіл нашого студентства,хочемо ще в кількох словах згадати про дві справи: поперше - було б не тільки цікаво,але також задля повности образу конче потрібно розглянути степень заавансування в студіях. Відносні числа,які ми взяли з анкетних листків, не є бездоганні щодо їхньої докладности. Одначе й вони дадуть нам поняття про це питання. На 875 запитаних студентів було 688 на початкових /нижчих від I-4/ семестрах,а I87 - на вищих.

На I00 філософів було 89 на нижчих семестрах,на I74 економістів I59 на нижчих /треба тут зазначити,що УЗЕШ щойно оснувалась!/. На I27 медиків початкуючих було 9I, на 6I фармацевтів початкуючих - 58,на 35 дентистів - 32 на нижчих семестрах. На 64 правників було I9 на вищих семестрах.Подані числа вказують,що більшість нашого студентства находиться на початку студій. Це треба мати на увазі особливо з огляду на майбутнє забезпечення фінансовою допомогою. Ми надаємо тій справі спеціяльного значіння і уважаємо,що вже в найближчих місяцях треба буде роздобути правдиві і повні відомості про це питання.

Друга справа,про яку хочемо згадати - це наукова вартість праці студентів. Тому,що ніяких конкретних даних не маємо,обмежимося до нашої опінії. Наш осуд про це основується на загальній обсервації студентства. В загальному студенти виповнюють тільки формальні вимоги студійних реґуляміків; вони складають іспити /навіть з добрими поступами/, але на тому їхні студії кінчаться. Тільки нечисленні мають охоту: переступити цю межу і посвятитися докладним студіям. На це складається багато причин,що лежать у зовнішніх об-

ставинах і внутрішній поставі студентства. Віримо,що існують можливості - побільшити гурт вірних поклонників науки.

Окрему кетегорію творять студенти,що вже покінчили один факультет. На тисячу анкетних запитів було 35 таких студентів. Між ними були такі,що спеціялізувалися в своїм фаху; інші не вірили в можливість практичного застосування покінченого фаху і вибрали собі новий "корисніший" фах,треті студіювали тільки формально або з безділля.

В нашій статті ми обговорили або заторкнули тільки деякі пильніші і важніші проблеми з ділянки студійного сектора. Недостача докладних даних,згл. неповність числових матеріялів звужували поле нашого досліджування. Не могли ми, отже, розглянути такого незвичайно важного питання студійної політики,як доплив нових студентів до університетів /тут нам бракувало статистики наших середніх шкіл на еміґрації/.Задля браку певних відомостей про знання чужих мов не могли ми подати пердбачувань для евентуального переміщення наших студентів на позанімецькі школи. Таких,не згаданих нами справ, є більше. Сподіємося одначе,що наші завваги дадуть деяку основу для дальших опрацювань цих питань. Ми дали тільки початок в тій праці й гадаємо,що майбутні відповідальні студентські діячі,зібравши повніші і певніші матеріяли,зможуть приступити до кращого опрацювання студентських проблем.

сности та резиґнацію зі свідомого прямування вперед",Управа "Академічних Вечорів" постановила не розпорошувати занадто уваги,а скупчити її на основних темах нашого життя. Так дійшло до поділу цілої програми на три циклі: філософічно-світоглядовий,історично-суспільний та літературно-мистецький.

II

Відсилаючи заінтересованих темами окремих циклів до проспектів,якими радо будемо служити,я хочу спинитись над питанням,що вдалось нам з накресленого пляну практично осягнути?

Почавши від I. XI. м.р. до 15. VI. б.р.,відбулися слідуючі виклади:

а/. Цикль філософсько-світоглядовий:

1/. Проф.Др. О. Кульчицький: "Психологічна проблематика світогляду сучасности".
2/. Цей самий прелеґент: "Психологія на порозі нової доби".
3/. Проф.Др. І. Мірчук: "Добро і зло у світовідчуванні українців і москалів".
4/. Проф. Г. Ващенко: "Традиції і поступ".
5/. Др. М. Шлемкевич: "Моральна криза українства".
6/. Проф.Др. І. Розгін: "Нові аспекти в біологічній проблематиці життя".
7/. Др. З. Храпливий: "Світ атомів" та "Нова доба - вік атомової енерґії".
8/. Проф.Др.Інж. М. Єфремов: "Новий природничий світогляд".

б/. Цикль історично-суспільний:

1/. Проф. В. Гришко: "Державницькі ідеї в українській народницькій історіографії".
2/. Др. С. Баран: "Минуле і сучасне української еміґрації".
3/. Проф. Повстенко: "Золотоверхий Київ".
4/. Др. А. Шапога /литовець/: "Відносини між Литвою і Польщею після Люблинської Унії /XVI-XVIII ст./.

в/. Цикль літературно-мовний:

1/. Др. В. Янів: "Поезія у в'язниці".
2/. Др. В. Витвицький: "М. Лисенко та його наслідця".
3/. Писмменник Юрій Косач: "Про модерну французьку літературу".
4/. Проф. Др. О. Кульчицький, Др. В. Янів та Проф. Ю. Шерех: "Психологічна проблематика "Ворога" Ю. Косача"
5/. Проф. П. Ковалів: "Соборність української літературної мови".
6/. Проф. Станкевіч /білорус/: "Кривиччина в словнику Даля".

Разом до часу звіту відбулося 18 відчитів. Пересічна фреквенція - 70 осіб. Декотрі виклади тривалися дуже великою по-

пулярністю та викликали живий відрух,посилену духову працю - передовсім серед загалу нашого студентства.

Так напр.,тема Др. М. Шлемкевича "Моральна криза українства" була ще два рази на форумі студентства та дуже гарячо продискутована. Варто при цьому згадати,що прихильники погляду існування моральної кризи серед нашого загалу звернулись до вимовних прикладів з нашого життя,доказуючи,що причини до недавнього існування трьох соціялістичних партій,2-х націоналістичних угрупувань та угрупування новоствореної т. зв. "революційної демократії" трудно дошукатись в програмовій чи ідеологічній розбіжності існуючих партій,а що їх передовсім треба шукати у моральній сфері людини,моральній сфері безпосередніх керівників даних угрупувань.

Про важливість таких дискусій,такого передовсім шукання найкращого розуміння,загальнозанепокоюючих нас,проблем та їх можливий вплив на відповідне поступування тих людей,що навчаться таким способом логічно мислити,навчаться розбіжні часто свої думки об'єднувати довкола певних загальних принципів,що буде в свою чергу всилі породити єдність чину - не приходиться тут говорити. Це справа цілком ясна.

III

Тому й намайбутнє треба якнайгарячіше справу продовжування "Академічних Вечорів" піддержати,беручи,на мою думку,в основу далі ці самі циклі викладів. При цьому є побажаним, щоб кількість викладів з галузі релігійно-суспільних проблем була значно побільшена з огляду на їх спеціяльну в нашому часі актуальність. Одночасно треба буде усунути слідуючі недомагання:

1/. Приходити на виклад пунктуально /це відноситься до частини слухачів,що систематично спізнювались/.

2/. Оголошення про слідуючі виклади подавати не пізніше, як 4-5 день наперід.

3/. Тези до дискусії над рефератом повинні бути завжди видрукувані та достарчені бажаним принаймні день наперід.

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМІСІЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНСЬКОМУ СТУДЕНТСТВУ ЗА АДМІНІСТРАЦІЙНИЙ РІК 1945/46.

Як єдина допомогова установа для високошкільного студентства на еміґрації, зорганізована як продовження Краєвого і Берлінського "Кодусу" з представників українських високих шкіл, головних загально-культурних і харитативних установ і зорганізованого студентства, "Комісія Допомоги Українському Студентству" за час своєї діяльности від 21. серпня 1945 досі обхопила своєю працею в першій мірі всі три окупаційні смуги Західньої Німеччини й зосередила в себе в порозумінні з Центральним Представництвом Української Еміґрації та Центральним Представництвом Українського Студентства допомогову справу для всього нашого високошкілного студентства, користуючися до цього допомогою своїх чотирьох Філій у Мюнхені, Реґенсбурґу, Авґсбурґу й Тюбінґені, загального представництва на англійську зону в Гановері й 20 окремих Представництв у важніших скупченнях української еміґрації.

Провід "Комісії" спочивав у руках Президії, яку перевибрано на Загальних Зборах "Кодусу" в дні 20. грудня 1946 р. в складі: голова - проф. Др. Кузеля, заст. голови - проф. Др. інж. Є. Храпливий, І-ий секретар - проф. інж. Роман Димінський, ІІ-ий секретар - проф. Т. Волошин, і члени - мґр. Е. Перейма, представник Мюнхена, інж. В. Мацьків - представник "ЦЕСУСа".

"Комісія" зайнялася насамперед пляновим приміщенням нашої молоді на високих школах, розпочинаючи свою акцію від Ерлянґену, де тепер студіює кругло 250 українців, при чому найбільше уваги присвятила усім українським високим школам, справляючи туди кращі сили нашого студентства та підтримуючи високі школи значнішим уділюванням стипендій для їхніх слухачів. При активній допомозі самого студентства "Комісія" подбала про те, щоб наші студенти студіювали рівномірно різні ділянки знання й докладала всіх зусиль, щоб підвищити кваліфікації й освітній рівень нашого студентства. З тією метою "Комісія" пильно й совісно провірювала студійні успіхи своїх стипендіятів, вимагаючи від них беззастережно посвідок про іспити, кольоквії та взагалі інші успіхи в науці. Для цього й для звязку з високими школами вона покликала до життя інституцію "опікунів молоді" при поодиноких високих школах з-поміж діяльних українських професорів. Покищо "Комісія" має 8 таких опікунів. Крім цього "Комісія" стояла в дуже тісному контакті з усіми студентськими організаціями й громадами без огляду на їх світоглядове наставлення й приймала усі прохання в справах стипендій та допомог тільки за опініями студентських організацій, або відповідних громадських чинників, при чому всі прохання мусіли переходити наші Представництва й Філії. Таким чином була запевнена добра провірка петентів у справі стипендійних допомог.

"Комісія" обслуговує тепер 29 високих шкіль у 25 високошкільних осередках,до чого приходять ще високі школи й високошкільні осередки в англійській зоні. Зокрема "Комісія" обслуговує всі наші високі школи,а саме "Український Вільний Університет" з його філією в Авґсбурґу, "Український Технічно-Господарський Інститут" у Реґенсбурґу й Мюнхені, "Українську Високу Економічну Школу" в Мюнхені й "Богословську Академію" в Ґіршберґу,де гуртувалося рівно 75% усіх стипендіятів. Крім цього "Комісія" підтримувала мистецькі студії нашого студентства,між іншим цілий ряд талановитих студентів і студенток,що студіюють музику й мистецтво високих музичних і мистецьких шкіл у Франкфурті,Мюнхені й Фрайбурґу.

"Комісія" уділила в 1945/46 шк. році за станом з вересня 1946 р. 290 щомісячних стипендій,які розділювано,починаючи від лютого 1946 р. відповідного до матеріяльного стану,вислідів у науці та громадської придатности петентів,вповні індивідуально,так що висота стипендій хиталася між 25-150 марками місячно й виносила пересічно майже 100 марок місячно.

За шкільними осередками вони припадали на такі школи:

1.	Реґенсбурґ УТГІ		85 стипендій
2.	Мюнхен		83 "
	Український Вільний Університет	42	
	УТГІ	23	
	Німецький Університет	9	
	УВЕШ	8	
	УНРРА	1	
3.	Ерлянґен, нім. унів.		41 "
4.	Ґріншберґ, Богосл. Академія		39 "
5.	Авґсбурґ, УВУ		17 "
6.	Карльсруе, нім. техніка		7 "
7.	Гайдельберґ, нім. університет		5 "
8.	Ґісен, нім. університет		5 "

По одному до двох стипендіятів студіювало в Бамберґу,Вюрцберґу,Дармштадті,Діллінґені,Марбурґу й Тюбінґені.

Це число обіймає тільки стипендіятів американської і французької зони; до цього прибуває 46 стипендіятів у англійській зоні так,що число усіх стипендій з кінцем академічного року 1945/46 виносило 336.

В новому шкільному році 1946/47 число стипендій наблизилося до 4 сот і перешло під цю пору згадану висоту так,що в літньому семестрі цього року можна взагальному рахуватися з числом 500 українських стипендіятів.

Крім стипендій і допомог на шкільні такси "Комісія" уділювала окремі,нераз значні підмоги на студентські гуртожитки /напр. в Реґенсбурзі/,видавництва шк. підручників /нпр. Авґсбурґ/,на підтримку студентської преси /напр. Мюнхен/ та на інші культурно-освітні цілі студентства.

На покриття значних видатків "Комісія" зорганізувала сітку власних Мужів Довір'я по всіх важніших еміґраційних скупченнях і переводила за їх допомогою та за підтримкою місце-

вих допомогових комітетів та таборових рад посилені й щомісячні збірки на окремо видавані, нумеровані й штемпльовані збіркові листки, що перевірювалися окремим збірковим референтом та центральною касою "Кодусу". Зокрема за дозволом ЦПУЕ "Комісія" перевела дві посилені збірки - на "Коляду" в січні 1946 і в дні "Українського студента" в другій половині вересня 1946, при чому із першої збірки віддано 50%, а з другої збірки 35% на "Український Науковий Фонд", що є в віданні ЦПУЕ. Обидві збірки переводилися під окремим контролем Централі, остання збірка за контролем окремого ревізора Централі, п. інсп. Балинського. Так ці збірки, як і касові звідомлення, були перевірені нашою Контрольною Комісією в складі пп. радника М. Ладижинського й інж. П. Демедюка, а після цього, згідно з умовою з ЦПУЕ, що "Комісія" перед кожними Загальними Зборами піддається контролеві ЦПУЕ, ще й представником ЦПУЕ, який, подібно як і Контрольна Комісія "Кодусу", знайшла все в зразковому порядку й виготовила для цього окремий акт, прийнятий Загальними Зборами "Кодусу" і доставлений Центральному Представництву Української Еміґрації.

В загалі із збірок і пожертв "Комісія" здобула в академічному році 1945/46 суму 176.224,28 марок, із чого кругло 100.000 марок видано на виплату стипендій і допомог, м.і. 31.010 марок на Реґенсбурґ, 22.500 марок на Ерлянґен, 20.700 марок на Мюнхен, 6.948 марок на Гіршберґ, кругло 1.500 марок на Карльсруе, понад 1000 марок Авґсбурґові й по пересічно 1.000 марок усім іншим високошкільним осередкам зокрема. У новому академічному році 1946/47 "Комісія" виплатила за час від 1.10.46 до 30.31947 - 97.618,50 марок на щомісячні стипендії і 6.597,58 марок на допомоги, разом 104.216,08 марок так, що за ввесь час своєї праці від кінця 1945 по кінець березня 1947 року "Комісія" виплатила студентству і школам у формі стипендій і підмог круглу суму 200.000 /двісті тисяч/ марок. Із останнього звідомлення за останнє півріччя слід згадати, що на українські школи видано разом 60.254,50 марок, на німецькі 43.404 марки, а на решту 557,58 марок. Із українських шкіл в останньому півріччі видано найбільше на Реґенсбурґ і Мюнхен, як виходить із цього зіставлення:

Реґенсбурґ	/290 міс. стип./		20.235,-- мар.
Мюнхен УВУ	163 "	"	15.807,50 "
" УВЕШ	87 "	"	8.015,-- "
Авґсбурґ	107 "	"	6.980,-- "
Мюнхен УТГІ	52 "	"	5.772,-- "
Гіршберґ	74 "	"	3.445,-- "

Із німецьких шкіл найвищі суми видано на:

Ерлянґен	/137 міс. стип./		14.005,-- "
Мюнхен	125 "	"	11.509,-- "
Ґісен	39 "	"	4.150,-- "
Гайдельберґ	35 "	"	3.510,-- "
Франкфурт	30 "	"	2.915,-- "
Карльсруе	30 "	"	2.615,-- "
Дармштадт	15 "	"	1.830,-- "

З окремим признанням треба згадати незвичайне довір'я, в яким громадянство віднеслося до нашої "Комісії" та студентської допомогової справи й за велику жертвенність з боку громадянства. Для ілюстрації цього дозволяємо собі навести тут найважніші осередки з зазначенням зібраних сум в акад. році 1945/46:

Мюнхен	29.033,25
Реґенсбурґ	20.137,--
Ерлянґен	13.658,50
Нюрнберґ	12.085,15
Байройт	11.664,58
Фюрт	6.240,50
Ноймаркт	5.773,50
Авґсбурґ	4.133,05
Швайнфурт	3.969,--
Бамберґ	3.788,--
Ульм /Старий і Новий/	3.560,95
Ґетінґен	2.858,--
Ляндсгут	2.737,--
Людвіґбурґ	2.637,--
Мітенвальд	2.612,--
Інґольштадт	2.512,--
Мюнхен-Фрайман	2.440,--
Ротенбурґ	2.136,--
Форхгайм	2.000,--

За час від 1.10.46 до 31.3.47 вплинули дальші пожертви, які тим разом подаємо за місцем збірки й таборами:

Мюнхен	11.694,--
Ашафенбурґ	10.255,30
Мітенвальд	8.067,50
Байройт	7.699,--
Реґенсбурґ	5.733,35
Конберґ	5.634,80
Авґсбурґ	4.543,78
Берхтесґаден	4.103,20
Ротенбурґ	2.599,35
Бамберґ	2.573,--
Діллінґен	2.400,74
Етлінґен	2.405,--
Англійська зона	2.151,--
Ноймаркт	2.061,50
Шляйсгайм	2.000,--
Штутґарт-Цуфенгайвзен	1.991,--
Інґольштадт	1.982,--
Карльсруе	1.951,-- і т.д.

В те не вчислені суми із посиленої збіркової акції, які виказані окремо.

Для цього, щоб дати певну основу бюджетові "Комісії", рішено за браком членів, як це буває в інших товариствах, перевести добровільне самооподаткування, яке покищо переводиться в декількох центрах і дала вже деякі висліди в Мюнхені, Шляйсгаймі, Реґенсбурзі, Аґґсбурзі, Берхтесґадені, Ансбаху, Новім-Ульмі, Ашафенбурґу й Мітенвальді.

Для полагодження усіх справ "Комісія" відбула в академічнім році 1945/46. 79 засідань і вислала майже 4.000 листів. Ці числа значно зросли в новому академічному році, в якому вже досі вислано 2.852 листи й відбуто 113 засідань. Це збільшення наступило в наслідок живішого контакту з закордоном, а саме з допомоговими комітетами й центрами в США, Канаді, Лондоні, Бельгії, Австрії та Італії та з опрацьованням нових закордонних стипендій для Англії, Бельгії та Голяндії. Для полагоджування справ "Комісія" удержує бюро, в якому з огляду на заощадження фондів працює тільки три сили поза членами Президії.

СТИПЕНДИСТИ КоДУС-а
за факультетами в літнім семестрі 1946.
/американська і французька зони Німеччини/

Факультет	Загальне число	Німецькі вис.школи	Українські вис.школи
Медицина	23	23	-
дентистика	2	2	-
фармація	2	2	-
хемія	10	10	-
ветеринарія	14	5	9
філософія	63	11	52
економія	35	9	26
еконм.-кооперативний від.	-	-	8
музика	1	1	-
теологія	40	1	39
Інститут чужих мов /перекл/	3	3	-
машинобудівництво	2	2	-
архітектура	4	4	-
електротехніка	2	2	-
лісівництво	3	1	2
природа	6	-	6
право	1	-	1
аґрономія	55	-	55
інженерія	16	-	16
разом	290	76	214
англійська зона	46	46	-
всього	336	122	214

У вищеподанім числі жінки творять біля 18%. В зимовім семестрі 1946/47 було 373 стипендистів. В тім українські школи - 177, німецькі школи - 196. В зимовім семестрі 1946/47 виплачувано місячно пересічно коло 32 тисячі НМ.

ДВА РОКИ ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА НА МІЖНАРОДНЬОМУ ВІДТИНКУ.

Здається, цілком зайвим було б поновне підкреслювання старої відомої тези, що основним завданням української еміґрації є нести обов'язок амбасадора України у світі. Українське студентство в минулих століттях правильно зрозуміло це завдання та взялося за його реалізацію.

Початки "амбасадорської праці" українського студента не були організовані, а випливали з самого становища та особистого розуміння суті справи молодим українським інтелектуалом. І, чи знаходився студент з України, що вийшов у світ здобувати знання й наук, у Відні, Будапешті, Празі, Грацу, Ляйпціґу, Болонії, Парижі, чи навіт в Петербурзі, - завжди і завсігди тямив про свої завдання для батьківщини супроти чужинецького світу. Ті скупі відомості, що їх в минулому і на початку нашого сторіччя мав світ про нас, саме завдяки індивідуальній діяльності українських бакалярів, сприйнялись на чужому ґрунті. Щойно підчас і безпосередньо після світової війни стан української міжнародньої співпраці покращав під впливом перебування поза Україною політичних та наукових чинників нашої еміґрації.

Та тим ні найменше не звузилась роля нашого студентства, навпаки перед ним повстало питання організованої діяльности на міжнародньому відтинку. Центральний Союз Українського Студентства, заснований в Празі 1922 р., взяв на себе це важливе завдання і, треба ствердити, на протязі всього свого безперебійного існування аж до II-ої Світової Війни гідно його ніс. Не є нашою метою робити перелік та оцінку тієї роботи, яку викона ЦеСУС в цій ділянці на протязі майже цілих двох десятків років. Стверджуємо, що ці поважні осяги є підвалиною та рівнож школою досвіду в теперішній праці на міжнародньому форумі сучасного студентського покоління.

Друга світова війна сталась причиною найбільшого досірозпорошення українських спудеїв поза межами рідної землі. У її висліді опинилось в державах Західньої Европи понад 2.500 українських студентів, а крім того знайшли вони притулок меншими групами, чи одинцем в північно- та південноевропейських державах, а навіть поза Европою. Українське студентство т.зв. другої еміґрації, гнане і переслідуване, не тратить ні на мить з-перед очей основних завдань: студії і громадсько-суспільні обов'язки. Безпосередньо після виявлення можливостей студій наші студенти організуються, а декуди вже заздалегідь творяться громади, саме з метою організованого здобуття студійних можливостей.

Вже в 1945 р. на найбільш гучному українському терені в західніх зонах Німеччини повстає понад 10 студентських товариств, що перед ними разом з позанімецькими студ. організаціями невдовзі стоїть виразно питання координації, централізо-

ваної дії та взагалі студентського керівного центру. Ще того ж року,бо в днях 25,26 і 27 грудня 1945. заходами Тимчасового Всестудентського Ініціятивного Комітету,покликано до життя Центральний Еміґраційний Союз Українського Студентства /ЦЕСУС/.

Нова централя негайно розпочала свою діяльність,та одною з дуже важливих ділянок праці стає якраз питання міжнародніх зв'язків. Як при ЦЕСУС-і,так і при поодиноких громадах керівництво і організацію цієї праці мають у своїй компетенції референтури міжнародніх зв'язків.

Завданням референтури є в першу чергу кермувати цілістю міжнародньої праці,подавати напрямні й інформації та організувати зв'язкову роботу репрезентативно-інформативного характеру.

Український Всестудентський Установчий З'їзд в грудні 1945 покликав до виконання цих обов'язків у ролі реф.міжнар. зв'язків студ. техніки Салія Зенона. На цьому пості його змінив обраний на II. З'їзді ЦЕСУС-а референтом,відомий і досвідчений працівник на міжнародньому полі інж. Кішка Андрій. Зважаючи на постійне перебування референта поза містом осідку централі,цебто в Бельгії,Управа ЦЕСУС-а покликала до помочі в ролі субреферента зв'язку - студ. філ. В. Маркуся. Референтура находилась весь час у тісному зв'язку з референтами зв'язків громад,подаючи інструкції,напрямні,тощо та приймаючи інструкції й звіти з праці.

Вже на самому початку нашого студентського життя,перед нами стануло вдячне поле діяльности,а саме зв'язок зі східньо- та західньоевропейським студентством,або популярно названим "ДіПі"-студентством. Спільна боротьба за студійні можливості та взагалі за життьові права казали поодиноким національним групам об'єднуватися в певні спільні форми організації,що виявились у масовому повстанні різних інтернаціональних студентських комітетів,клубів,об'єднань,міжнаціональних комітетів співпраці,тощо. Майже в кожному осередку /університетському/,де жили чужинецькі студенти,через подібні органи проведено поважну працю. Наші студенти активно включались в цю працю,вкладаючи багато енерґії зокрема в ділянці організаційно-репрезентативної та культурно-інформативної співпраці. В багатьох таких т-вах й організаціях наші студенти займали керівні місця,здобували собі признання і честь свого та чужого світу /Берн,Інсбрук,Мюнхен,Тюбінґен, Ерлянґен та інші/. Спеціяльно треба підкреслити мюнхенську ініціятиву,що виникла ще літом 1945 р. Столиця Баварії стала збіговищем більше двох тисяч студентів,уродженців Східньої та Західньої Европи. Отже перед цією масою стала рубом проблема студій,а конкретніше створення високошкільного осередку для чужинців,що до їх відноситься німецький "numerus clausus".

Осінню 1945 зродилась думка чужинецького студ. т-ва, а в грудні було оформлене т.зв. Об'єднання Чужинецьких Студентів- Foreign Students Association (FSA). Актуальним завданням цього об'єднання було сприяння до створення УНРРА-університету. Головою FSA на 1946 рук став український студ. мед. Зиновій Штокалко,що гідно репрезентував українське студентство перед чужинецькими чинниками та взагалі багато прислу-

жився до встановлення бажаних форм співпраці. ФСА пізніше змінило свій статут і назву на International Students Association (ISA), даючи ширшу базу для міжнародньої співпраці, навіть з німецьким студентством. ІСА мало стати загальною організацією чужинецьких студентів, однак через різні зовнішні причини, його діяльність обмежилась тільки на Мюнхен. Міжнароднє Студентське Об'єднання не в силі розпустити належно крил в силу тієї обставини, що на протязі півторарічних заходів не вдалось отримати ліцензії.

Другою важливою базою міжнародньої співпраці була теж в Мюнхені Унія Студентів Університету УНРРА. Ця організація проіснувала майже цілий рік, цебто до наших днів /травень місяць - ліквідація Університету/ та веде свої агенди ще далі, допомагаючи бувшим студентам університету в прийомі на різні високі школи. В цьому товаристві українська група, як найбільша на унрівському університеті, брала активну участь. Зокрема виділявся своєю працею студ. мед. Суховерський, перший заст. голови UUSU.

Для повного образу необхідно згадати міжнароднє об'єднання студентів католиків, що його членами є католицькі т-ва загально-еміґраційного значення. Інтернаціональна Федерація Католицьких Студентів "Unitas", що повстала в травні 1947 після підготовчих робіт від місяця січня, коли відвідав Німеччину віцепрез. "Pax Romana" Мр. Кіршнер /Америка/, - об'єднює на сьогодні кат. студ, т-ва таких національностей: литовців, лотишів, мадярів, поляків та українців. Осідком "Unitas"-у є теж Мюнхен.

В деяких німецьких університетах українське студентство було заступлено в німецькому професійному союзі AStA (Allgemeiner Studentenausschuß). Належно представлені наші студенти на ерлянґенському університеті. Натомісць в Мюнхені цю справу занедбано і тут, де найбільше потрібно гідного зсступництва перед німецькими університетськими та студентськими чинниками, цього немає. Українські студенти крім офіційної співпраці в AStA співпрацюють ще на культурно-інформативному відтинку з новим демократичним німецьким студентством.

Це приблизно ті найосновніші форми праці, де українське студентство здійснювало свої завдання на міжнародньому відтинку. Без перебільшення приходиться ствердити відрадний факт, що побіч багатьох формальних осягів на цьому фронті, є один реальний здобуток, що промощує нам шлях вперед і накреслює позитивні перспективи. Це - усуспільнення українського студента в чужинецькму середовищі. Цей короткий час перебування й роботи серд студентства різних національностей довів до того, що український студент почувається, як рівний з рівним, розуміє своє становище й завдання супроти окруження, займає відповідну поставу і назагал належно репрезентує свою спільноту. Що більше: краща частина українського студентства, виходячи із цілком об'єктивної оцінки своїх спроможностей та здібностей, вибивається в цьому середовищі, ініціює, кермує. Це підтверджують нам факти, що більшість різних міжнаціональних т-в, клюбів, об'єднань, союзів постало таки за ініціятивою українських студентських т-в та за їхньою активною працею проходить далі діяльність тих клітин.

Не менш важливим здобутком української студентської співпраці на чужинецькому полі є факт переоцінки ставлення чужинців до нашого народу й української проблематики взагалі. Дійсно, коли ще донедавна про Україну за плечима наших окупантів світ говорив, як про "terra incognita", то сьогодні в очах чужинецького студентства - наша батьківщина стала важливим культурно-історичним, економічним та навіть політичним фактором Сходу Европи. Ми з-поміж безсторонніх індиферентних глядачів здобули активних прихільників, а в рядах, ворожо наставлених до нас чужинців змінилось розуміння української справи на більш реальне. Хоч це приходиться з жалем і закушеними зубами, всеж наші історичні вороги зробили на протязі останнього часу на цілих 180° переоцінку свого ставлення до української проблеми. Отже великим нашим спільним осягом є те, що українське студентство після другої світової війни у великій мірі спричинилось до пробиття "українського вікна у світ".

Звичайно, не уважаємо, що пробиттям вікна у світ ді-півських студентів на терені трьох зон Німеччини, це вже вся праця українського студентства. І коли мова про це, то треба ствердити, що сьогодні наше рублення вікна повинно розпочатися щойно за територією Німеччини та за таборами ді-пі національностей. Чи на цьому відтинку прийдеться нам торувати невтоптану стежку?

Ні! Бо крім праці, проробленої на чужинецькому, так би мовити, міждержавному форумі - ЦеСУСом до рр. 39-41, українське студентство змоглось на деякі осяги вже після закінчення війни. І цей пророчистий факт, що в умовах нез'ясованого правного становища український студент з тавром "ді-пі" сунеться у світ, говорить нам багато, а особливо, щодо майбутніх перспектив і напрямних діяльности.

На цьому місці скажемо, що в більшості західньо-европейських країн студіюють українські студенти. Париж, Лювен, Берн, Рим, Мадрид, Лондон, Стокгольм - це осередки, де українські студенти, чи то шляхом організованої діяльности з рамени українських студентських організацій, чи індивідуально виконують важливу працю у здобуванні світу для України. Особливо активну участь в цій роботі беруть студ. т-ва: Українська Студентська Громада в Парижі та Національний Союз Українського Студентства в Бельгії /НаСУС/. Репрезентацію українського студентства перед чужинецьким світом гідно виповнює представник НаСУС-а та рівнож реф. міжнародніх зв язків ЦЕСУС-а, інж. Андрій Кішка. Найбільшим успіхом цієї діяльности було відновлення членства українського організованого студентства в "Pax Romana". Це було перше насправді світове вікно, куди вглянуло українське студентство. Про його вагу вказали конґреси та з'їзди "Pax Romana" де наші делеґації гідно репрезентували не тільки організоване студентство, але й українську націю. Підвищеним моментом XIX Конґресу в Саляманка /Еспанія/ був акт винесення на пропозицію канадійської делеґації - резолюції захисту української Католицької Церкви перед переслідуванням та ліквідацією з боку большевиків у Західній Україні. На XX-ому ювілейному Конґресі "PR" в Фрайбурґу /Швайцарія/ кінцем серпня 1946 р. взяло участь 4 українські делеґати /2 - Бельгія, 2 - Австрія/.

Нам, безперечно, боляче, коли читаємо про участь на цьому конґресі сточленної французької, чи шестидесятичленної бельгійської делеґації, однак заспокоюємось надією, що з малих початків "змагаємо до великого" /слова делеґата В.Кр./. Важливою подією конґресу з українського становища було відновлення Комісії "Pro Oriente", що її головою станув український делеґат, інж. А. Кішка. XXI Конґрес "Pax Romana", що відбувся в Римі і Анціо в квітні 1947, дав змогу українській делеґації виконати гідну місію - репрезентації нашого народу перед католицьким академічним світом.

На тлі розпочатої праці на конґресах "PR" заходами інж. Кішки створено в Лювені Бельгійський Допомоговий Комітет для східньо-слов'янських студентів під головуванням проф. Лямбена та почесним патронатом примаса Бельгії, кардинала Е. Ван Роей. Генеральним секретарем цього комітету, що вже досі уділив кілька нових стипендій нашим студентам та виписав конкурс на 50 нових стипендій /25 - Бельгія, 25 - Голяндія/, є інж. Кішка.

Справа стипендій для українців на західньо-европейських університетах починає актуалізуватися. Першим осередком, де українському студентству простягнуто руку допомоги, це еспанська Католицька Церква, яка завдяки старанням Преосв. Еп. Бучка та безпосередній діяльності української делеґації на 19 Конґресі "PR", уфундувала 25 стипендій. Сьогодні в Мадриді вчиться 29 українців, зорганізованих в Українській Студентській Громаді "Обнова". Актуальними є теж стипендії в Англії, які осягнуто завдяки заходам заокеанських церковних діячів /зокрема о. адміністратора Савчука/.

Відчувається ненаявність членства української централі в Міжнародньому Загальному Студентському Об'єднанні. Колишнє членство ЦеСУС-а в ISC насьогодні недійсне всилу припинення діяльности студентської централі підчас війни. Та воно насьогодні навіть не є для нас реальним, оскільки переємником ISC є Світове Об'єднання Студентів (Union Mondiale des Etudiants), засноване в 1945 р. в Лондоні, а відтак оформлено в 1946 р. в Празі, що має виразно ліве забарвлення та знаходиться під впливом комуністів. "ЦЕСУС повинен спільно з "Обновою" працювати на терені "Pax Romana"; тут українські студенти є рівнорядним членом та можуть свобідно працювати" /звідомлення реф. А.Кішки/.

З рамени "Світового Об'єднання Студентів", т.зв. "празького" були зроблені певні заходи для організації чужинецького студентства в Німеччині. Акція розпочалась в англ. окупаційній зоні, куди приїжджав делеґат об'єднання з метою створення організації чужинецьких студентів, як члена згаданої Унії. До участи були запрошені й українські студентські громади, об'єднані в УСПАЗ /Українське Студентське Представництво Англійської Зони/, однак заповіджений з'їзд 29 і 30 вересня 1946 не відбувся з різних позакулісних причин.

До речі буде згадати про неофіційні зв'язки ЦЕСУС-а, або людей, що близько стоять до організованого студентства в Европі, з чужинецькими чинниками, а саме з Шведською Нац. Студентською Унією, голяндськими католицькими колами, французькими та швайцарськими студентськими організаціями. До цього спричинилось крім поїздок, листування, обміну пресою та обопільної ін-

формації ще й факт участи українських студентів на міжнародніх високошкільних курсах. Один із таких курсів відбувся в Марбурзі в днях 2 - 14 вересня 1946, на якому взяло участь п'ять українських студентів, членів УСГ-Гайдельберг. Курс був вийнятковою подією, якщо взяти під увагу його глибокий зміст, політичне, наукове та світоглядове значення. Українські студенти проявили інтензивну роботу так в ділянці активної участи в дискусіях та працях курсу, як і в ділянці актуалізації українського питання серед професорів американських, швайцарських, голяндських та англійських університетів. Подібна імпреза відбулась в Сальцбурзі, де українські студенти взяли участь на т.зв. міжнародніх тижнях. Нагаднано живі звязки з французькими католицькими кругами, проводом та журналістами французької Кат. Студ. Організації.

Ще приходиться згадати про два українські студентські середовища, що мали певне відношення до чужинецького світу. Це - заокеанські українські студенти. За браком постійного й офіційного звязку з компетентними чинниками студентських кругів в Новому Світі, не збираємось накреслювати образу діяльности українського заокеанського студентства, бо сумніваємося, чи взагалі такий образ був би повним. Причина полягає в тому, що наші друзі не є зорганізовані в професійних студентських товариствах, й перед ними стоять інші питання до розвязки. Нашим завданням тут в Европі повинно бути - чимскорше включити українських студентів Нового Світу не тільки організаційно в члени нашої централі, але в першу чергу включити їх в загально-українську проблематику. За цим фактом говорить з нашої точки погляду пригожість американського ґрунту для актуалізації української справи. Ще один момент, а саме: наші друзі є вільними громадянами своїх нових батьківщин і в противному разі і в противагу до нас можуть легше виступати на міжнародньому форумі, як репрезентант українського студентства.

На сьогодні ЦЕСУС утримує звязок тільки з особами - студентами в Америці, а не товариствами, бо таких, за інформаціями, українські студенти не мають. Тому для використання великих можливостей на американському міжнародньому відтинку - необхідно включити українське студентство в єдину організаційну схему всієї еміґрації.

Велику вагу в організації українського студентства за океаном, придаємо фактові поїздки інж. Кішки до Канади й Америки, куди його запрошено керівництвом університету в Квебеку для прочитання кількох доповідів про студентів Східньої Европи. Гадаємо, що ця поїздка в червні і липні 1947 спричиниться до скріплення звязків з тамтешнім українським студентством.

Другим середовищем, на сьогодні вже майже неіснуючим, на протязі двох післявоєнних років було студентство в полоні. Мабуть і не було б потреби спеціяльно згадувати факту, що біля 400 студентів після війни опинились в аліянтському полоні /на терені Італії, Австрії, Німеччини/, як би ці наші друзі за дротами не провадили живої діяльности, як українські студенти-полонені. Маємо на увазі табір в Ріміні, де існувала сильна Українська Студентська Громада та розкинуті українські гурти в різнонаціональних таборах полонених Німеччини.

В обох середовищах наші студенти виконали між чужинцями поважну,зокрема культурно-пропаґандивну роботу: різні імпрези, доповіді,інформація,пресова співпраця,тощо. Сподіємось, що невдовзі,коли всі ці наші друзі,включаться в наші ряди, як вільні студенти на европейському суходолі,чи в Англії,скріплять студентську роботу на міжнародньому відтинку своїм досвідом,здобутим у важних умовах праці,майже невідомої нашому студентському загалові.

В загальному необхідно ще згадати про ту дрібну працю,що її виконали наші студенти в чужонаціональному середовищі з метою пропаґанди української культури та взагалі нашої проблематики. Тут слід подати перелік тих імпрез,концертів,доповідів,спільних акцій,пресової співпраці,що їх майже кожне студ. т-во культивувало у своїй співпраці з чужинецькими студентськими групами. Зокрема заслуговують на увагу імпрези, влаштовані УСГ в таких осередках: Ерлянґен,Мюнхен,Гайдельберґ,Бонн та поза Німеччиною в Парижі та Лювені. Репрезентативні концерти спричинились в багатьох відношеннях до правильного розуміння української духової культури та мистецтва й до виникнення правильного ставлення чужинців до українства.

Роблячи далеко неповні підсумки праці українського студентства на міжнародньому відтинку,й підраховуючи поважні осяги в цій праці українських студентських організацій, не можемо закривати очей перед недоліками й тими вимогами, що стоять перед нами для правильного поставлення цієї роботи.

Це,в першу чергу брак повноцінного розуміння ваги міжнародньої співпраці в загалі нашого студентства. Отож вироблення відповідного наставлення до роботи на чужинецькому відтинку,культивування відповідних прийомів,поведінки супроти тих,з якими маємо до діла - наші самовиховні завдання. Важливим є теж пізнання чужого середовища,культури,характеру, побуту та політичної проблематики народу,з представниками якого приходиться нам працювати.

Та все ж таки угольним каменем в подібній роботі є знання мов,і то вже невистачальним є опанування німецької мови, але належить оволодіти теж одну з західньоевропейських мов /англ.,фр.,італ.,есп./. Це мабуть чи не найслабше місце;тому слід українському студентству серйозно застановитися над питанням живих мов.

З проведеної праці і підсумків досить яскраво виходить, що одна ділянка праці на міжнародньому студентському полі майже була занедбаною. А це - видавничо інформативна діяльність. На протязі двох років не видано ніодною студентською організацією,ані централею - ніодного листка паперу в світовій мові про українське студентське й загально-національне життя. А брак тих видань так болюче відчувався на кожному кроці,чи при зустрічі з чужинцями,що бажали б більше довідатись про нас. Хиба нема про що писати,інформувати світ? Історія студентського дореволюційного руху,насвітлення українського студентського життя в УССР,роля студентства в українському визвольному русі,перелік студентів-поляглих, організація студентського життя на чужині - все це так цікаве для чужинця,а так в малій мірі з'ясовано навіть перед ук-

раїнцями. В майбутньому слід це мати на увазі й при студентській централі зорганізувати Бюро Міжнародніх Звязків та Видавничу Студ. Спілку.

Два роки в нових повоєнних еміґраційних умовинах за нами. Багато осягів,немало помилок,недоліків,але ще більше досвіду. І це найважливіше. В майбутнє ідемо об'єднані,навчені минулим досвідом,полишивши всі дрібні розєднуючі нас моменти,- до скріплення наших позицій на чужинецькому відтинку,до завоювання світу Україні.

В. Маркусь